

Kardinalovo pastoralno pismo:

KREPOST UMJERENOSTI

(O korizmi 2004.)

Prava radost života

1. Sveti Otac je prošle godine u Rijeci podsjetio mlade “da se čovjekova vrijednost sastoji u onome što on jest, a ne u onome što on radi ili pak što on posjeduje; da mali niski ciljevi ne mogu nikada utažiti žeđ za srećom i puninom”. Ove korizme pozivam vas da zajedno razmišljamo o kreposti umjerenosti jer je ona važna u svakodnevnom životu, čini ga smirenim i omogućuje nam da u životu osjetimo pravu radost. Primjerice, umjerenost nas uči da znamo vladati sami sobom, a to je izvor užitka u malim radostima i zadovoljstvima života. Dok su nestrpljivost, neumjerenost, želja da sve vidimo i sve saznamo izvor nezadovoljstva, napetosti, uzrok zasićenosti osjetila i dosade koja uskraćuje vedrinu i mir.

Nasljedovati Krista

2. Govoriti o umjerenosti s kršćanskog gledišta znači govoriti o hodu čovjeka koji se, pobjeđujući samoga sebe, usmjerio nasljedovanju Krista u težnji da postane sličan Bogu. U Bibliji postoje mjesta koja u kontekstu

svladavanja vlastitih strasti, govore o nasljedovanju Krista u poslušnosti Duhu.

Umjerenost, dakle, znači nasljedovati Krista, jer je Isus primjer uravnoteženosti i vladanja sobom. Cijeli njegov život je bio skladan, a takvi su bili i njegova muka i smrt. Isus je umjeren u poletu, u živahnosti, u oduševljenju, u stvaralaštvu, u ljubavi prema svemu stvorenju. Isus ljubi ljude, s ljubavlju govori o životinjama, cvijeću, o nebu. U njemu je sklad koji združuje želje, strasti i osjećaje povezujući ih u jedinstvenu cjelinu.

Životi svetaca također otkrivaju ljepotu umjerenosti. Prisjetimo se samo sv. Franje Asiškog i njegovog tako obuzdanog svetačkog žara, njegove ljubavi prema svim živim bićima, njegove radosti.

Isus i sveci svjedoče da umjerenost nije sinonim za hladnoću, ukočenost i neosjetljivost – kako se često misli – nego je sinonim sklada i reda, drugim riječima stvaralaštva i radosti.

Postojana mjera

3. U našim bismo danima krepost umjerenosti mogli pronaći u jelu i piću; u čistoći, njegovanjem osjećaja čistog pogleda, mašte i djela suprotstavljajući se spolnom neredu koji seže sve do izopačenosti uzrokujući mnoga zla; u skromnosti, kao umjerenosti u uporabi materijalnih dobara, osobito novca; u zdravoj osobnoj i društvenoj afirmaciji, kao umjerenosti u ispravnoj težnji za uspjehom i čašću kojoj je oprečna bahatost i pretjerana želja za vlašću; umjerenost u strasti za pobjedom te izbjegavanju radoznalosti, u razumnom korištenju vremena....

Umjerenost nas uči kako obuzdati nervozu, razdražljivost, ispade bijesa, male i velike želje za osvetom, ponekad i u krugu obitelji ili među

prijateljima. Umjerenost je krepost koja osobi daje snažan osjećaj ravnoteže po kojoj se dobro nosi u teškim prilikama, ispravno kori i pravedno kažnjava ako je potrebno. Ako ne znamo obuzdavati gnjev u obitelji ili u sredini u kojoj živimo, postoji opasnost da stalno dolazi do prepirki, svađa, prkosa, ili još gore da se sve prepusti slučaju. Umjerenost je srednji put, pomaže nam pravilno ocijeniti koliko ozbiljnosti i strogosti je potrebno u razumijevanju i opraštanju. Po definiciji, to je postojana mjera za udovoljavanje apetitima ili strastima. Jestiti ni previše ni premalo, spavati ni predugo ni prekratko, naprosto, znači živjeti ispravno, pravedno.

“Umjerenost je moralna krepost koja obuzdava privlačnost naslada i osposobljuje za ravnotežu u upotrebi stvorenih stvari. Ona osigurava gospodstvo volje nad nagonima i drži želje u granicama čestitosti. Umjereni osoba vlastite osjetne želje usmjeruje prema dobru, čuva zdravu moć rasuđivanja, ne ide za vlastitim ‘nagonom’ i vlastitom snagom ‘slijedeći strasti svoga srca’ (Sir 5,2). Stari zavjet često hvali umjerenost: ‘Ne idi za svojim strastima, kroti svoje požude’ (Sir 18,30). Novi zavjet je naziva ‘uzdržljivost’ ili ‘triježnost’. Mi moramo živjeti ‘triježno i pravedno i pobožno (...) na ovome svijetu’ (Tit 2,12)”. Tako nas uči Katekizam Katoličke Crkve (br. 1809).

Poziv na mjeru i umjerenost nije upućen samo onima u obilju, ili barem u dostatno posjedujućem stanju materijalnih dobara. Taj nas poziv, jer se tiče upravo naše osobnosti, ljudske i vjerničke zrelosti, dohvaća i u trenucima i u stanju kad možda i ne mislimo da smo dobro stojeći, ili da smo čak bolje stojeći. U pitanju je, naime, naš temeljni stav spram onoga što posjedujemo, čime raspolažemo, što upotrebljavamo. Čovjek se određuje i prepoznaje po svojim mislima, čežnjama, željama i planovima.

Sloboda ili ovisnost

4. Isus, proglašavajući blaženima siromašne, dodaje “u duhu” (Mt 5,3). Time je htio istaknuti čovjekovu duhovnu slobodu prema svemu što posjeduje ili ne posjeduje, kao i slobodu glede želje za posjedovanjem. Nije u sebi loša želja za posjedovanjem potrebnih i korisnih kao i razonodnih stvari. Postoji li ispravan i pravedan omjer između te tri vrste dobara? Potrebno je da čovjek posjeduje stvari, da njima raspolaže, a ne obratno, da bude o njima ovisan, da o stvarima izvan njega ovisi njegovo duševno i duhovno stanje, njegovo zadovoljstvo i njegova sreća. Posjedovanje obilja stvari za mnoge je značilo osobnu propast. Čežnja i pohlepa za stvarima i dobrima, kadra je zaslijepiti i zasjeniti horizont duhovnih dobara. Što nam govori krepost umjerenosti u vremenu tranzicija, pretvorba, korupcija i zapanjujućeg materijalnog uspona jednih naočigled oskudice drugih, koji samo s krajnjim pouzdanjem mogu moliti: “Kruh naš svagdanji...”?

U vremenu krize i neizvjesnosti, pa i oskudice, svakako je presudno ne izgubiti duhovne oči: svjetlo za razlikovanje onoga što je uistinu potrebno i neophodno, od onoga što bi možda moglo biti dobro... Koje su želje razumne, a koje nerazumne! Moramo li to željeti? Ili to posjedovati? I to upravo sada?! I pod koju cijenu? Napasti su velike i dolaze lukavo: još jedan zalogaj, još jedna čaša, još jedan kredit, još jedna haljina, još jedno odijelo, još jedno računalo, još jedan automobil, još jedna vikendica... I to izgleda kao da nije ništa. Samo još jedna stepenica – na putu ovisnosti. Upravo je tu u pitanju krepost umjerenosti. Živjet ćemo mirno i spokojno ako sebičnost zamijenimo solidarnošću, ako stilom života učinimo slobodan izbor prema stvarima, umjesto da se prepustimo ovisnosti o

svemu i svačemu. Za krepost umjerenosti potrebno je izmoliti i dar mudrosti: znati razlikovati sredstvo od sredstva, i nadasve sredstvo od cilja.

Napast može ići i u suprotnom smjeru, u smjeru nerazumnog, neopravdanog odricanja. I to se protivi kreposti umjerenosti. To je ne-umjerenost. Ne treba birati između dva zla: bulimija – vodi u pretilost do bolesti, a anoreksija – vodi u mršavljenje do uništenja organizma. Potrošački mentalitet uništava čovjeka ili pretjeranim traženjem ili pretjeranim uskraćivanjem. Život je dar i obveza, stoga je potrebno čuvati život i bdjeti nad slobodom.

Kršćanski stil života

5. Već smo spomenuli kako se Katekizam Katoličke Crkve oslanja na mudrost Svetog pisma. Krepost umjerenosti ubraja se u stožerne, moralne kreposti, pa ju sveti pisci također spominju kao vlast nad sobom: “Grad razvaljen i bez zidova – takav je čovjek koji nema vlasti nad sobom” (Izr 25,28). I zato poručuje: “Ne idi za svojim strastima, kroti svoje požude” (Sir 18,30). A budući da je Sveto pismo trajna poruka, može biti nadahnuće i za neke sasvim nove vidove našega suvremenog života: “Ne upuštaj se u raskošan život, ne miješaj se u takvo društvo. Nemoj da osiromašiš, gosteći se pozajmljenim novcem kad ništa nemaš u tobolcu svojem” (Sir 18,32-33). Kako li samo suvremeno zvuči ovo upozorenje dano tisuće godina prije pronalaska modernih tobolaca – bankovnih kartica. Koliko tjeskobe, neizvjesnosti, nemirnih i neprospavanih noći zbog nepotrebnih prekoračenja na račun kartice. U prekoračenju vlastitih mogućnosti i u kobnom zaduživanju kao da se natječu i država i udruge, i pojedinci i

obitelji. Ako je financijska logika divljeg kapitalizma živjeti na dugovima, ne znači li to živjeti u nesigurnosti, ucjenjivati čovjeka, učiniti ga posvema ovisnim o milosti i nemilosti određenih transakcija i ne/namjernih bankrota, i sve to pod izjedanjem kamata?

Prema drugoj Petrovoj poslanici umjerenost je karika u lancu kreposti koje tvore kršćanski stil života. Bog nam je obećao nebo i "zbog toga svim marom prionite: vjerom osigurajte krepost, krepošću spoznanje, spoznanjem uzdržljivost, uzdržljivošću postojanost, postojanošću pobožnost.... Tako će vam se bogato osigurati ulazak u vječno kraljevstvo Gospodina našega i Spasitelja Isusa Krista (2Pt 1, 5.11)".

Isus nije od svih i odmah tražio da prodaju sve i pođu za njim. Ali je od svih tražio da žive u temeljnom osjećaju, u ljubavi za druge. Kako to ostvariti u svakodnevnom životu? To će svatko od njih otkriti i ostvariti po nadahnuću Duha, po darovanoj mudrosti, koju će dobiti u molitvi, meditaciji. I bit će kadri, poznavajući svoje sposobnosti i granice, trajno uspješno otkrivati crtu između umjerenosti i neumjerenosti.

Lijep i skladan život

6. Umjerenost je doživotno nastojanje na mnogim područjima. Veliki i uspješni sportaši počeli su od malih napora, malih koraka, ali upornih, ustrajnih i trajnom vježbom povećavanih. Nema kreposti na trenutak, instant kreposti. Krepost ne trpi nasilje. I krepost umjerenosti postiže se vježbanjem u umjerenosti. Umjerenost je nezamjetna krepost. Trajno postavlja na nas naizgled beznačajne zahtjeve. Kao što malo kormilo upravlja lađom, tako krepost umjerenosti upravlja našim životom. Stoga je

umjerenost važna krepost jer život čini lijepim i skladnim. S druge strane vrlo je važno bdjeti nad osjetilima jer nagoni prepušteni sami sebi pretvaraju se u rušilačku snagu.

Stil života u kreposti umjerenosti ne znači zlovolju, smrknutost; to ne znači biti umišljeni mučenik, bezosjećajni čovjek. Naprotiv, sasvim suprotno. Krepost rađa radost. Radost je neodjeljiva od života po kreposti. Vrlina i radost idu zajedno. Vrlina i sloboda idu zajedno, vrlina i punina života idu zajedno. Umjerenost nas oslobađa od tiranije apetita, bolesnog gladovanja za užitkom. Oslobađa nas od pritiska 'trebam', 'moram'... Vlast nad sobom ne niječe potrebe, ali se ne zakopava u njih, ne zaustavlja se u njima, ne gubi se u njima. Krepost umjerenosti oslobađa čovjeka od tričavih tjeskoba koje nameće ovaj svijet. Moram li, po kriterijima zemaljskim, biti najbolji? Moram li biti najpoznatiji? Moram li se sav predati materijalnome, a zaboravljajući duhovno, vječno? Moram li biti osupnut blještavilom prolaznoga i ne uočavati vrednote trajnoga? Ivan Pavao II. nam poručuje: "Nije zlo željeti da se živi bolje, ali je pogrešan stil života koji se smatra boljim kad je usmjeren prema imati ne prema biti, te želi imati više ne da bi bio više, nego da troši egzistenciju u užitku koji je svrha sam sebi. Zato je potrebno potruditi se da se izgrade stilovi života u kojima traženje istinitog, i lijepog, i dobrog i zajedništvo s drugim ljudima u svrhu zajedničkog rasta budu elementi koji će vladati izborom potrošnje, štednje i investicija" (*Stota godina*, 36).

Punina radosti i života

7. Sveti Pavao govori o “zatoru i propasti” uzrokovanima “štetnim požudama” te o mnogim bolima koje muče čovjeka kada se njima prepusti (usp. 1 Tim 6,9). Filozofsko objašnjenje leži u činjenici da čovjek, za razliku od životinja koje su vođene instinktima, mora naučiti upravljati strastima svojim razumom i voljom. Savjetuje starozavjetni mudrac “Ne idi za svojom željom i svojom snagom, slijedeći strasti svoga srca” (Sir 5,2), tj. ne vjeruj u rušilačku snagu svojih nagona. Kad bismo govorili životinjama, mogli bismo mirne duše reći: slijedite svoj nagon.

Ali čovjek svoje ponašanje mora oblikovati razumom te spoznajom koja je rasvijetljena vjerom. Riječ je o samoodgoju volje koje polazi od inteligencije i razuma.

Umjerenost stavlja određene appetite, želje i porive na stranu, privremeno ili trajno, radi većeg dobra. Mudrost života nas uči da se apetiti ne smiruju sami po sebi, time da im udovoljavamo: “Čim željenog cilja se dovreba, opet iz njeg sto mu želja klije” (P. Preradović). Iz iskustva znamo da je veća radost života u umjerenosti, u posvećivanju pažnje temeljnoj ljudskog gladi – onoj duhovnoj, u potrazi za Bogom. “Ne živi čovjek samo o kruhu” (Mt 4,4) – jedna je od osnovnih poruka Korizme.

Koliko bude rasla naša krepost umjerenosti, toliko ćemo biti smireniji i staloženiji, bit ćemo kadri više moliti. I što smo više kadri reći zdravi i sveti “ne” samima sebi, to ćemo naravnije moći reći “da” drugima oko nas. Takvo zalaganje i nastojanje nazivamo askeзом, vježbom, treningom. Svi znamo da je potrebno učiti dragovoljno činiti malene žrtvice i tako se vježbati vladati sobom, navikavajući se na mala odricanja. Djeca koja se

nisu naučila odreći nečega, nego im je uvijek sve dopuštno, nikada se neće naučiti vladati sobom. Što ćemo više uvježbavati krepost umjerenosti, to ćemo je više cijiniti, i umjereno željeti da ona sve više i dublje prožima naš život. Po kreposti umjerenosti naš će život prelaziti iz puke borbe za preživljavanjem u puninu radosti života: jednako osobnog, kao i obiteljskog i društvenog.